

[Birgit Busk.]

lering både af dette forslag, af forslaget om udlevering af lovovertrædere til de nordiske lande og af det forslag om ændring af borgerlig straffelov, som vi skal behandle om et øjeblik, således at disse principper bliver slået fast i alle tre love.

Justitsministeren (Nathalie Lind):

Jeg vil takke de ordførere, der har givet tilslutning til lovforslaget. Det er jo med undtagelse af fremskridtspartiets ordfører og fru Birgit Busk principielt samtlige ordførere. Der kan være ting, vi skal diskutere, men jeg mærkede dog en positiv indstilling til lovforslaget.

Må jeg sige til fremskridtspartiets ordfører — men andre har nu også været inde på det — at det, det går ud på, er, at retsforfølgning skal finde sted i det land, hvor det findes mest hensigtsmæssigt, og deri indgår jo også spørgsmålet om, hvor det er mest hensigtsmæssigt at få sagen bevismæssigt oplyst.

Fru Mette Madsen nævnedes rigtigt, at dette var en videreførelse af et nordisk samarbejde, som man har haft gode erfaringer med.

Fru Lone Dybkjær var inde på spørgsmålet om, hvorvidt man ved eksempler eventuelt kunne belyse, hvilken praktisk betydning lovforslag af denne art ville få. Jeg synes, jeg må have lov at henvise til fremsættelsen, hvor man jo faktisk beskriver, hvorledes forholdene er, og om man end ikke har sat det ene eller det andet nordiske land på, er der dog en vis form for en eksemplifikation her.

Må jeg sige til fru Birgit Busk, der jo bragte meget vigtige ting ind i debatten, at det vedrører jo ikke direkte dette lovforslag her. Det er et spørgsmål om asylret og om flygtningekonventionen. Jeg ved jo, at retsudvalget ønsker et samråd om disse spørgsmål, og jeg tror, vi skal tage debatten op på dette sted. Jeg er parat til i løbet af kortere tid at komme til et samråd om disse spørgsmål.

Lindholt (FP):

Jeg takker for justitsministerens oplysning om, at strafforfølgning skal finde sted i det land, hvor det er mest hensigtsmæssigt. Men nu synes jeg nok, at betænelighederne

vokser i betydelig grad, for det typiske tilfælde er jo det, at der er én, der, for at vende tilbage til Frankrig, har begået en forbrydelse dernede og så vender tilbage til Danmark. Vedkommende er dansk statsborger. Så ligger der altså heri, at justitsministeren måtte mene, at der kunne ske udlevering af vedkommende danske statsborger til strafforfølgning i Frankrig, og det er sandelig noget, der går langt videre, end jeg havde forestillet mig.

Til fru Hanne Reintoft kan jeg sige, at jeg er da helt enig i, at det var mere hensigtsmæssigt, at man havde bestemmelser om, at danske statsborgere kunne strafforfølges i Danmark, i stedet for det modsatte, men det er altså et helt andet problem, for det er slet ikke omhandlet her, medmindre man skal kunne følge justitsministerens nye fortolkning af bestemmelsen.

Jeg er meget betænkelig ved, at man skulle kunne udlevere danske statsborgere til strafforfølgning i andre lande på grundlag af denne konvention. Så må der være noget i vejen med konventionen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Karlskov Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov, aftaleloven m. v. (Bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed m. v.).

(Lovforslag nr. 15. Fremsat 9/10 74).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ole Espersen (S):

Det lykkedes som bekendt i juni her i folketinget at få vedtaget ændringer i tinglysningsloven, konkursloven og retsplejeloven for på den måde bedre at kunne

[Ole Espersen.]

ramme de økonomisk skadelige bagmænd. Det var ændringer, som måske ikke i praksis vil få den helt store betydning, men som i hvert fald vil være et godt skridt på vejen, det er jeg sikker på. På trods af enkelte betænkeligheder samlede disse ændringer et bredt flertal her i folketinget.

Gennemførelsen af dem betyder f. eks., at tinglysningssdommere kan afvise dokumenter fra tinglysning, hvis dommeren har på fornemmelsen, at dokumenterne er ugyldige af den ene eller anden grund.

Jeg nævnte, at der ikke var fuld tilslutning i tinget. Det var der ikke. Det var som bekendt især fremskridtspartiet, der nægtede at støtte dette arbejde. Fremskridtspartiets repræsentant i retsudvalget, hr. advokat Lindholt, gik endda så vidt som til at nægte at deltage i udvalgets arbejde overhovedet. Jeg tror, det er ret sjældent, man oplever en sådan holdning fra et folketingsmedlems side, og jeg tager det som et udtryk for, at man fra dette partis side prioriterer bekæmpelsen af den økonomisk skadelige bagmandsvirksomhed lavt, men også som et udtryk for, at man fra enkelte medlemmers side direkte ønsker at modarbejde denne bekæmpelse.

De vigtigere dele af lovforslaget fik vi ikke gennemført, og de fremsættes nu. Det drejer sig om væsentlige ændringer i straffelovgivningen og i aftaleloven.

Som jeg sagde i min ordførertale ved fremsættelsen af disse forslag i foråret, er socialdemokratiet positivt indstillet over for dem. Vi vil gerne medvirke og gerne medvirke hurtigt til deres gennemførelse, men som jeg også præciserede ved den lejlighed, er det vor opfattelse, at den generelle straffebestemmelse, som straffelovrådet har skitseret, også bør indføres i vor straffelov.

Som bekendt tager straffelovrådet selv afstand fra den skitse, man har udarbejdet, men vi mener ikke i socialdemokratiet, at der i lovgivningen bør levnes noget som helst smuthul for den virksomhed, der her er tale om, hvis det på nogen mulig måde kan undgås, at et sådant smuthul levnes. Vi har i de seneste dage i dagspressen, bl. a. i dagbladet Politiken, set eksempler på, hvordan forskellige firmaer og enkeltpersoner nu prøver at udnytte de arbejdsløses situation. Måske kan disse udnyttelseshandlinger ram-

mes efter den gældende straffelov, det ved vi ikke med sikkerhed, men det, vi ønsker at sikre os, er, at vi får indført bestemmelser, således at den form for virksomhed, vi har set beskrevet, vil kunne rammes under alle omstændigheder.

Hovedelementet i denne bestemmelse, som rådet har skitseret, er som bekendt, at man med bøde skal straffe den, der handler i åbenbar strid med redelig fremgangsmåde inden for bestemte forretningsområder, som nærmere defineres i skitsen. Vi mener, at ingen afgørende interesse taler imod indførelse af en sådan bestemmelse. Vi har dog, som jeg også ved tidligere lejlighed gav udtryk for, i gruppen drøftet, om ikke det vil være rimeligt, at man præciserede det strafbares område noget, således at man ikke ramte enkeltstående handlinger, men således at det især var handlinger, der i hvert fald var gentagne, måske oven i købet led i en erhvervsvirksomhed, der blev gjort strafbare. Vi mener, at en sådan modifikation bør vi drøfte i udvalget, når vi bl. a. skal tage stilling til skitsen fra straffelovrådets side.

Vi var i forrige samling enige om, at den lovgivning, vi her står over for, bør gennemføres hurtigst muligt. Vi har fra justitsministeriet fået besvaret en lang række ganske komplicerede spørgsmål på en grundig og udtømmende måde. Det er derfor min opfattelse, at sagen nu snart er moden til afgørelse, og vi skal fra mit partis side gøre, hvad vi kan for at fremme behandlingen i retsudvalget.

(Kort bemærkning).

Lindholt (FP):

Hvis man endelig vil angribe politiske modstandere, så synes jeg jo nok, man kunne gøre det på en saglig baggrund.

Hr. Ole Espersen fremstiller det, som om det, at Lindholt ikke har villet deltage i retsudvalgets behandling af forslaget til lov om bagmandsvirksomhed, nok skyldes, at Lindholt er tilhænger af bagmandsvirksomhed. Det er nok det, der ligger til grund. Dette til trods for, at hr. Ole Espersen jo udmærket kendte baggrunden for, at jeg ikke ønskede at deltage i dette arbejde. Det gjorde jeg ikke, fordi den rapport, som danner grundlag for hele denne lovgivning,

[Lindholt.]

stadig væk skal være hemmelig, skal være skjult for hele befolkningen. Jeg har efterhånden den mistanke, at der ikke er nogen ordentlig baggrund for det, og at det er derfor, man ikke tør fremlægge den.

Holten (FP):

Fremskridtspartiet er skeptisk indstillet over for det foreliggende lovforslag, idet vi mener, at det vil kunne ramme folk, det ikke har været hensigten at ramme. Ud fra den betragtning, at lovene skal skrives, så den almindelige borger kan forstå dem, vil vi afvise de foreslåede ændringer i aftalelovens § 36, idet denne bestemmelse, der måske delvis kan forstås af de skarpeste juridiske hjerner, vil være et lotteri for den almindelige borger og gøre det muligt for en ny type bagmænd at opstå. Medmindre der under udvalgsarbejdet findes helt andre, sikre formuleringer, kan fremskridtspartiet ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Karlskov Jensen (V):

Der er jo, som det allerede er nævnt, tale om en genfremsættelse af de dele af det samlede lovkompleks til bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed, der blev behandlet i forrige samling, og det her er så det, der ikke nåede at blive færdigbehandlet. I modsætning til fremskridtspartiet vil vi fra venstres side gerne medvirke til, at der bliver gennemført lovbestemmelser, der hindrer tilfælde, som vi har oplevet tidligere, og som måske ikke har kunnet rammes i fuldt omfang af den bestående lovgivning.

Der er tale om to hovedområder. Det ene er den borgerlige straffelov, hvor man skærper reglerne om åger, og hvor man gennemfører regler om straf for efterfølgende virksomhed i forbindelse med åger og anden udnyttelse af folks økonomiske vanskeligheder og nødsituationer. Ikke mindst det sidste er jo karakteristisk for mange af de økonomiske misbrug, som de senere år har været så rige på. Der er ofte tale om samvirken imellem flere personer, hvor én kan optræde som financier af andres aftaler uden at tage direkte del, altså en karakteristisk bagmand. Han muliggør misbrugene. De gældende regler muliggør ikke altid strafforfølgning på

disse områder, og ændringerne tilsigter altså, at man kan ramme dem.

Det andet hovedområde er aftaleloven, og ændringerne her rummer dels en modernisering, dels en opstramning af gældende regler. Navnlig er der foreslået en ny og mere generel ugyldighedsregel, der i videre omfang end hidtil giver mulighed for at tilside sætte og ophæve urimelige aftaler og forpligtelser, hvor ydelsen ikke står i et rimeligt forhold til modydelsen. Lovforslaget vil, når det bliver gennemført, i givet fald altså kunne danne grundlag for at kræve ikke alene straf, men også tilbagebetaling for lidt økonomiske tab. Der er tale om en ret vidtgående forbrugerbeskyttelse. Der er jo, som det også blev nævnt ved første behandling i fjor, tale om paralleller til loven om markedsføring, der blev gennemført her i forrige samling, og til forbrugerklagenævnene.

Justitsministeren har ikke fremsat forslag om en generel straffebestemmelse, som statsadvokat Grell har skitseret, og som hr. Ole Espersen for lidt siden gav udtryk for sympati for. Det skal jeg ikke kritisere. Det er min opfattelse, at de foreslåede ændringer betyder en sådan skærpelse, at de vil betyde et effektivt værn imod misbrug, og vi skal jo ikke glemme, at vi her bevæger os ind i de grænseområder, hvor forholdene hidtil har været stærkt kritisable, men hvor man ikke med sikkerhed har kunnet ramme de ting, som har fundet sted. Nu falder de altså ind under det kriminelle, under det ulovlige.

En vis varsomhed, vil jeg gerne sige, er nok klogt på disse områder, fordi retssikkerheden jo ikke bør antastes. Det tror jeg vi er et meget stort flertal her i denne sal der er enig i. Jeg synes, justitsministeren ganske godt har sørget for denne afbalancering, og jeg vil gerne tilsige venstres medvirken til en hurtig gennemførelse. Jeg håber, sådan som der er givet udtryk for det fra hr. Ole Espersen for lidt siden, at man vil medvirke til en meget hurtig gennemførelse af denne resterende del af lovgivningen, sådan at vi kan få det hele gennemført i løbet af kort tid.

Gudme (RV):

Som de forrige ordførere har nævnt, er der her tale om en genfremsættelse af de dele af bagmandslovgivningen, som vi ikke

[Gudme.]

fik gjort færdig i foråret, altså de foreslåede ændringer i straffeloven og i aftaleloven, og jeg synes ikke, der er grund til at koge de mere almindelige synspunkter op igen, som vi havde lejlighed til at fremføre i foråret. Der kan kun være grund til måske lige at ajourføre nogle stykker af dem.

Jeg havde — i modsætning til hr. Ole Espersen — i foråret lejlighed til at give udtryk for megen skepsis over for en generel bagmandsregel. Jeg nærede denne skepsis støttet på den skepsis, som straffelovrådet gav udtryk for i sin betænkning. Den tid, der er gået siden da, har åbenbart ikke ændret noget for hr. Ole Espersen. Den har for mit vedkommende heller ikke ændret noget, eller rettere sagt, den har alene betydet, at det, der oprindeligt var en skepsis, nu er blevet en overbevisning: vi bør ikke have nogen generel bagmandsregel.

Hr. Ole Espersen sagde, at ved en generel bestemmelse ville man måske være i stand til at lukke et smuthul. Det tror jeg ikke på. Jeg tror, at man lukker et smuthul ved at indføre en nøjagtig bestemt regel, der lige netop sigter på, at lovovertrædere ikke kan komme igennem dette hul, men jeg tror ikke, man lukker et smuthul ved bare at lave en massiv, bredt formuleret regel, der kun skaber vanskeligheder i retsanvendelsen. Måske kan man derved i virkeligheden komme til at ramme og kommer til at kriminalisere på en række områder, hvor man aldrig har haft det til hensigt.

Jeg gav ligeledes under behandlingen i foråret udtryk for, at der nok var grund til at se nærmere på de 3 nye regler, som foreslås indføjet i § 300 a, § 300 b og § 300 c i straffeloven. Nu har vi jo i mellemtiden set, at andre har set nøjere på disse regler. Der ligger bl. a. i bilagsmaterialet en meget fylldig udtalelse fra østre landsret, hvor landsrettens dommerkollegium tager afstand fra disse regler med præmisser, der forekommer mig meget overbevisende. Derfor kan jeg også godt på dette punkt føje til, at den skepsis, der var i foråret, er for øjeblikket ved at udarte til vished. Jeg tror, at lige så lidt som vi har brug for den almindelige bagmandsregel, har vi brug for disse 3 regler i § 300 a, § 300 b og § 300 c.

Tilbage bliver herefter de foreslåede ændringer i straffelovens § 282 og de to aftale-

lovsregler §§ 31 og 36. Jeg gav ved behandlingen i foråret udtryk for, at det var nogle gode ændringer, og at vi opnåede formålet med de omformuleringer, der her er tale om. Det står jeg stadig ved, og for så vidt angår disse 3 paragraffer, der indeholder væsentligt lovstof, kan jeg tilsige vor medvirken til en hurtig gennemførelse af lovforslaget.

Hagen Hagensen (KF):

Vort standpunkt i den konservative gruppe er, som det var, da vi havde forslaget fremme her i forrige samling. Vi vil medvirke til bekæmpelse af alt bagmandsværk og retshandeler, der ikke tjener omsætningen, men vi vil gøre det med fornuftige og hensigtsmæssige midler, uden at der lægges urimelige bånd på den almindelige omsætning eller på retsforhold, der tjener os alle i hverdagen.

Vi er enige i, at en mere strømlinjet og moderne affattelse af ågerbestemmelsen i straffeloven og af svigsbestemmelsen i aftaleloven, således at der er en indbyrdes korrespondance, vil være et gode. Man skal også dér søge at opnå, at domstolene anvender bestemmelsen — det gælder ikke mindst ågerparagraffen — overensstemmende med det, der er den folkelige opfattelse af ågerbegrebet. Jeg må i denne forbindelse sige, at vort høje renteniveau vel desværre ikke umiddelbart gør forholdene lettere, men det er da noget, vi må se at komme igennem med.

Jeg er enig med ministeren og straffelovrådet i, at der ikke bør være nogen generel straffebestemmelse for den, der under visse forhold handler, fordi en sådan straffebestemmelse ikke har den klarhed og bestemtthed i afgrænsningen, der bør være kendetegnende for straffebestemmelser. Borgeren skal på forhånd vide, hvor grænsen går.

Når dette er sagt, må det også siges, at vi har betænkelighed vedrørende bestemmelsen om efterfølgende forhold og om medvirken, når dette skal belægges med straf, ikke mindst når man tilsigter at tage groft uagtsomme forhold med. Jeg kan i den forbindelse ganske henholde mig til de bemærkninger, som hr. Gudme nys gjorde.

For så vidt angår ændringen i og tilføjesen til aftaleloven, da har jeg sagt, at vi tiltræder, for så vidt angår svig, men at vi også har betænkeligheder vedrørende indfø-

[Hagen Hagensen.]

relse af en generalklausul, der også skal omfatte efterfølgende forhold. Medtager man senere indtrufne omstændigheder, tror jeg, der vil være skabt en utryghed, der ikke tjener os. I øvrigt er der vel det at sige, at vi har ganske gode bestemmelser i aftaleloven, som den er, hvormed man kan komme den slags forhold til livs. Det kan vi komme tilbage til, når vi skal behandle sagerne i udvalget, men for mig at se er der ikke noget særligt behov for at indføre en generalklausul i aftaleloven.

Der er ikke nogen grund til at gøre yderligere bemærkninger. Jeg kan henvise til, hvad jeg sagde, da forholdene var til behandling her i tinget i fjor. Jeg vil blot lige føje til, at de bagmænd, der findes, og som har indsigt i udnyttelse af lovgivningen og huller i denne, de vil også vide at finde omgåelsesmuligheder frem, selv om man laver nok så mange nye bestemmelser, og jeg tror kun, det i den forbindelse kan komme til at give vanskeligheder og utryghed i den almindelige omsætning. Jeg tror på en effektiv brug af allerede gældende bestemmelser: større og bedre indsats i efterforskning, oftere og videre kontakt mellem forskellige grupper af myndigheder, der har med forholdene at gøre, vil være mere egnet til at komme bagmandsvirket til livs end nogle nye lovbestemmelser herom.

Vi vil se på problemerne i udvalget på ny. Vi vil sagligt, men kritisk gå dem igennem, og vi vil også gerne i den forbindelse tage flere af de forhold, som ministeren har taget med i bemærkningerne til lovforslaget, op, forhold, som måske kan hjælpe til, at vi får det, som vi alle ønsker, en mulighed for at komme alt bagmandsværk til livs.

Brusvang (CD):

Centrum-demokraternes medlem af retsudvalget, hr. Poul Boeg, har været så venlig at overlade mig ordførerskabet i denne sag, idet jeg som gammel anklager har nogle særlige ting, jeg gerne ville have frem.

Der skal ikke være nogen tvivl om, at centrum-demokraterne naturligvis bakker regeringen op i bestræbelserne på at bekæmpe skadelig økonomisk virksomhed. Vi har til brug for vor bedømmelse af denne

sag en fortræffelig udtalelse, synes jeg, fra straffelovrådet. Det er netop på baggrund af denne udtalelses indhold, det har stået klart for regeringen, at der i hvert fald er en grænse et sted, og at man ikke kunne have en helt generel bestemmelse uden faste kriterier. Den ville være helt uanvendelig i retspraksis. Derfor er mit parti altså tilfreds med, at man ikke har taget denne generelle bestemmelse med.

Det primære ønske for mit parti er at forhindre, at denne økonomiske kriminalitet, at denne økonomiske misbrug finder sted. Hr. Ole Espersen nævnte for et øjeblik siden loven af 19. juni 1974 om en udvidet officialvirksomhed, som det hedder, for tinglysningsmyndighederne og andre — det vil altså sige, at disse myndigheder skal hjælpe publikum for at hindre, at der sker misbrug. Det tror jeg er den rigtige vej at betræde. Mit partis standpunkt er altså det, at man bør undersøge, om man ikke kan gå langt videre ad den vej, for det må være meget vigtigere, dette, at man forhindrer et misbrug, end at tragedierne først finder sted, hvorefter man skal sætte hele retsmaskineriet i gang.

Jeg må også her pege på, at udtalelsen fra straffelovrådet jo indeholder en lang række andre alternativer, som jeg har indtrykket af ikke er dyrket til bunds. Der kan være spørgsmålet om obligatorisk advokatbistand ved udfærdigelse af skøder, ejendomsdokumenter i det hele, pantebreve osv.; der er nævnt flere andre ting, som også kunne have en præventiv virkning.

Min kritik af det foreliggende lovforslag gælder derfor ikke formålet med det, men den gælder ganske klart den måde, man har udmøntet de enkelte bestemmelser på. Den del af lovforslaget, som jeg ikke omtaler, er jeg enig i. Jeg vil ikke bruge tiden på bestemmelserne om ændring af aftaleloven. Der er nogle udmærkede ting dér. Lad det også være sagt, at den nye redaktion af ågerbestemmelsen i § 282 finder jeg fortræffelig.

Men i øvrigt må jeg altså fastslå, at dér er min opfattelse, at de foreslåede paragraffer 300 a og 300 b — det, som man vel populært kan kalde for den nye bestemmelse om groft uagtsomt bedrageri, og den nye, udvidede ågerbestemmelse — bryder med hæv-

[Brusvang.]

vundne danske retsprincipper på afgørende måde.

Den første derved, at man for en så vigtig berigelsesforbrydelse som bedrageri tager grov uagtsomhed med ind. Normalt må det jo være sådan i forbindelse med en grov berigelsesforbrydelse, at dér må gerningsmanden i gerningsøjeblikket — for at sige det populært — vide, at gerningen har de egen-skaber, der gør den strafbar, det skal ikke være et spørgsmål om en eller anden grad af „burde vide“. Hvad § 300 b angår, den nye ågerbestemmelse, så er den så uklart formuleret, at den efter mit skøn i hvert fald vil være vanskelig at forstå selv for jurister, og det er nu engang et led i retsstatsideen, at vor straffelov skal være udformet på en sådan måde, at den ikke bare kan læses af jurister, men også af borgerne i almindelighed; de skal kunne få noget fornuftigt ud af den. Her er bestemmelsen så uklar, at jeg vil tro, selv jurister vil have vanskeligheder. Og jeg er ikke spor i tvivl om, at når den skal anvendes i praksis, hvis den bliver vedtaget, så giver den ikke nogen vejledning for anklagemyndigheden og for politiet i efterforskningen. Den giver heller ikke nogen virkelig vejledning for dommerne, og det vil sige, man har ikke et fast retsgrundlag at gå ud fra, men man svæver mere eller mindre i luften. Det betyder, at der i realiteten kommer politiske overtoner ind i dansk strafferetspleje, og det må jeg anse for meget uønsket.

Det sidste er et spørgsmål til justitsministeren. Der står i bemærkningerne til lovforslaget, at det ikke medfører økonomiske og administrative konsekvenser. Her må jeg altså spørge justitsministeren: har dommerne i dette land og har politiets organisation i dette land virkelig erklæret sig indforstået hermed? For der står jo flere steder ganske klart både i selve lovforslagets bemærkninger og i straffelovrådets udtalelse, at der er tale om en væsentlig udvidelse af det felt, man kriminaliserer. Det vil sige, at der bliver mange sager, og disse mange sager er meget vanskelige at behandle, de kræver folk med specialindsigt. Er det virkelig sådan, at der er så meget plads ved de danske domstole og i det danske politis forretningsgang, at de kan klare dette uden yderligere mandskab?

Poul Dam (SF):

Vi har nu i et par år diskuteret disse spørgsmål, og jeg tror, det er væsentligt, at vi hurtigt bliver færdige med denne lovgivning og får vedtaget et forslag, der i hvert fald meget ligner det, som her ligger.

Jeg er ikke af den opfattelse, at man her ved har løst problemerne. Jeg tror, det må erkendes, at den skadelige økonomiske virksomhed befinder sig i et mærkeligt gråt mellemområde mellem det helt hæderlige og helt regulært forretningsmæssige og så det kriminelle, og spørgsmålet er: er man i stand, til, så længe man arbejder på det kapitalistiske samfunds præmisser, at komme tilstrækkeligt langt ind i det grå område?

Jeg hører jo forskellige røster, der med smukke juridiske begrundelser fortæller, at man ikke skal gøre noget videre, og at det er ganske klart, at det er en grundsætning i det økonomiske samfund, vi lever i, at man rager til sig, og så længe man ikke bliver opdaget, og så længe det ikke kan bevises, at man har gjort det i forbryderisk hensigt, så er det o. k., så bliver man en stor mand og bliver til sidst rejst i bronze et eller andet sted. Det er ikke mit samfundsideal, og jeg håber ikke, at det bliver det, der er ret manges i fremtiden.

Men foreløbig kan vi tage dette som et trin på vejen til noget bedre.

Kaare Frederiksen (KrF):

Indledningsvis kan jeg sige, at jeg i modsætning til de andre ordførere ikke kan hen-vise til, hvad jeg tidligere har sagt. Jeg har ikke haft lejlighed til at deltage i og følge debatten tidligere, og det er naturligvis en klar ulempe. Men under en vis synsvinkel kan det måske være en fordel, idet man på en begrænset tid er nødt til at koncentrere sig om det allermost vigtige i hele dette problem.

Indgrebene mod den såkaldte bagmands- virksomhed er et kompleks. Nogle lovgivningsinitiativer er gennemført, f. eks. ændringer i tinglysningsloven. Noget, nemlig ændringer i straffelov og aftalelov, er til behandling i dag, og nogle lovgivningsforanstaltninger bebudes. I dag drejer det sig altså om formulering af reglerne på to områder: den civilretlige aftalelov og den sideløbende del af straffeloven. På begge områder

[Kaare Frederiksen.]

er der tale om en modernisering, en skærpelse og en udbygning.

Som man efter det tidligere forløb kunne forvente, spiller betænelighederne i forbindelse med kriminalisering af grov uagtsomhed ved bedrageri, åger og erhvervelse af fordringer en stor rolle i debatten, og for at tage et udtryk i hr. Gudmes tidligere indlæg op: det gustne overlæg breder sig.

Som man kunne forvente, har man fra modsat side fæstet opmærksomheden ved, at justitsministeren ej heller ved genfremsettelsen har foreslået en generel straffebestemmelse, men har nøjedes med at henvise til den fortsatte debat. Det har ministeren jo. Den indgår stadig væk i debatten.

Vi står over for et vanskeligt spørgsmål. Man kan spørge: hvor langt burde man være nået på det hidtidige retsgrundlag? Hvor langt vil man med de foreslåede ændringer nå, og hvor langt ville man eventuelt kunne nå med en generalklausul i strafferetten?

Jeg skal på mit partis vegne sige, at vi går fordomsfrit ind i en udvalgsbehandling, og at vores standpunkt vil afhænge af dens forløb.

Efter at dette er sagt, må jeg dog alligevel sige, måske mere personligt end egentlig på partiets vegne: vi er alle her i salen enige om målet, og en generel straffeklausul kan vel ikke udelukkes som et middel til at nå dette. Jeg spørger: er erhvervslivet ikke klar over, at der i forretningslivet alt efter forholdene i større eller mindre grad skal tages sociale hensyn? Findes der ikke en standard i de forskellige erhvervsgrøene, som man kunne betegne som god forretningsskik? Mit partis svar må blive en klar tillidserklæring til det danske erhvervsliv. Dette vil nemlig overhovedet ikke blive ramt af de forestående skærpelser og den foreslåede generalklausul. Ja, man kan vel endda tale om en beskyttelse af det normale erhvervsliv, nemlig derved at den piratagtige erhvervsudfoldelse ikke skal have mulighed for at lægge beslag på den knappe kapital, som det normale og sunde erhvervsliv så hårdt har brug for.

Jeg sagde til indledning, at jeg i en gennemgang af sagen ville lægge vægt på det essentielle, og skulle jeg fremdrage en enkelt ting, så må det blive noget, som har været fremme i debatten tidligere her i salen, nem-

lig professor von Eybens kronik af 8. maj 1973 i Politiken. Den har været nævnt, og jeg mener stadig væk, den bør ligge på folketingets bord.

Jeg skal lige tage et par tanker derfra: at selv den rigtigste og stærkeste formulering kan gå hen og blive et slag i luften, at tilvante juridiske begreber i vore tanker forlenes med en sikkerhed og klarhed, som vanen har skabt, men ikke altid kan opretholdes efter nærmere prøvelse, at lovgiverne, når denne påtænkte lovgivning gennemføres, skylder samfundet en typebestemmelse af, hvad man vil stemple som strafværdigt, også med henblik på „andre handlinger, som man ikke har øje på nu for tiden“.

Jeg slutter med von Eybens afsluttende bemærkning om straffeloven som forbrydernes frihedsbrev. Det er jo i overensstemmelse med toner, der har lydt her i salen. Nu vel:

„Det er i orden med dette frihedsbrev, men friheden kunne nok indsnævres noget, uden at det urimeligt begrænser den økonomiske erhvervsfrihed, og uden at vi kommer i strid med hellige principper i strafferetten.“

Hanne Reintoft (DKP):

Ved behandlingen af de tidligere lovforslag understregede vi klart, at vi fandt, det var småforbedringer, og at vi i og for sig stemte for dem med nogen betænkelighed, fordi vi syntes, at virkelig store forbedringer var nødvendige, og det var derfor en skuffelse, at de ikke kom.

Lovforslaget her tager jo også kun sigte på de tilfælde, hvor der foreligger en eller anden form for økonomisk misbrug, der er begået af én aftalepart over for en anden.

Det har som tidligere nævnt en historisk baggrund, men jeg vil igen understrege, at som samfundet har udviklet sig, så er det klart kommet til at fremstå, at disse regler ikke længere yder nogen virkelig samfundsmæssig beskyttelse. De hindrer hverken, at samfundet som helhed undergraves af økonomisk bagmandsvirksomhed — det ved vi jo fra klare eksempler — eller at tredjepart inddrages som offer for to aftaleparters økonomiske foretagender.

Der har udviklet sig en parasitvirksomhed, som har skadet samfundet alvorligt, og som vi burde skride ind over for. Nu hørte

[Hanna Reintoft.]

jeg hr. Brusvang argumentere med, at domstolene er overbebyrdede. Vi er ganske enige om, at de er overbebyrdede, og der er en beklageligt lang ventetid for at få pådømt en sag. Det piner i øvrigt mange småkriminelle ganske voldsomt, at de skal vente så længe. Jeg synes ikke, vi skulle være nødt til at prioritere herinde, hvad der skal for vores domstole, men mener vi endelig, domstolene ikke har tid, så vil jeg foreslå, at vi lader cykeltyvene løbe og tager os af de økonomiske bagmænd i stedet for.

De ganske beskedne indskrænkninger, der hidtil har været foretaget i den frie aftaleret, har faktisk været virkningsløse, og jeg synes, at det, der er foreslået i dette lovgivningsprojekt, er af så ringe virkning, at vi ikke kommer problemet ret meget til livs.

Der er fra sagkyndig side peget på de meget håbløse arbejdsvilkår, der bydes det statsadvokatur, der skal efterforske disse sager. Hvis vi vil klare os med de sædvanlige flokler om, at en handling kun er omfattet af bedragerdefinitionen, når den er i strid med samfundets almindelige redelighedsnorm, tror jeg ikke, vi når nogen vegne. Jeg kan godt forstå, at man er betænkelig, for man kan vel nok sige, at næsten al kapitalistisk praktisk forretningsvirksomhed formelt er omfattet af straffelovens § 279. Det har jo også, som jeg før har henvist til, voldt meget hovedbrud i den juridiske litteratur.

Hvis der skal være mening i en økonomisk bagmandslov, er man nødt til at trække helt andre skarpe og håndfaste grænser op omkring det straffbare bedrageri og formulere og gennemføre en generel bagmandsbestemmelse, hvad vi altså også kan støtte.

Vi havde jo udformet klare ændringsforslag sidste gang, da vi behandlede sagerne, vi fik dem desværre forkastet, skønt det var mit indtryk, at man fra mange sider i salen kunne se deres konsekvens og måske også deres rigtighed. Når de alligevel ikke blev grundigere behandlet og vedtaget, så må vi

udlægge det som manglende vilje til at komme bagmandsuvæsenet til livs på en effektiv måde.

Om den generelle bestemmelse vil jeg gerne sige, at vi er da nok klar over, at den ikke kan finde sin endelige rækkevidde uden igennem retspraksis. Jeg vil også gerne understrege, at vi er tvivlende over for domstolenes iver til at udvide reglens anvendelsesmåde langt ud over de nugældende regler, da det vil røre ved hele vort samfunds økonomiske struktur og vi ganske rigtig meget let kan få bestemmelsen udformet sådan, at den giver en ringe vejledning over for både domstole og politimyndigheder. Men jeg tror alligevel, at en understregning af, at samfundsmæssige hensyn må tælle selvstændigt med ved afgørelsen af, om en kontraktlig aftale kan vurderes som retsligt acceptabel, vil have en ganske betydelig værdi, ikke mindst i kraft af den udvidede anvendelse, som en sådan standardnorm med tiden kunne få.

Den almindelige indstilling, der behersker vurderingen af den indbyrdes balance mellem hensynet til samfundet og hensynet til den enkelte, vil måske ikke kunne give grundlag for et krav om, at parterne ved en aftaleindgåelse direkte skal tage sigte på samfundets tarv. Men jeg tror i hvert fald, vi må kunne udforme det sådan, at man kan forlange, at der ikke indgås aftaler, om hvilke de pågældende ved eller bør vide, at de direkte strider mod almenne samfundshensyn — hermed mener jeg også hensynet til personer eller kredse af personer, der ikke er impliceret i aftalens indgåelse.

Jeg vil altså meget henstille, at man arbejder videre med det i udvalget, og at man ikke slår sig til tåls med det, der er foreslået her.

Grønborg (DR):

De foreslåede skærpede straffebestemmelser må ses i forhold til muligheden for ved disse nye bestemmelsers hjælp at komme såkaldt økonomisk bagmandsvirksomhed til livs. Jeg tvivler lidt på, om disse bestem-

[Grønberg.]

melser vil have nogen større virkning. Hensigten med bestemmelserne kunne måske bedre opnås ved hjælp af allerede gældende bestemmelser, men med en øget indsats fra politi og anklagemyndighed.

Til § 300 a og § 300 c vil jeg bemærke, at det er betænkeligt at belægge groft uagt-somme forhold med straf. Den nye affattelse af aftalelovens § 36 er jeg heller ikke særlig glad for, specielt fordi der i stk. 2 ved bedømmelsen af en aftales rimelighed skal tages hensyn til senere indtrufne omstændigheder. Men jeg håber, vi i udvalget kan finde en anden formulering.

Justitsministeren (Nathalie Lind):

Der er, som flere ordførere har fremhævet det her, tale om en genfremsættelse. Dette er i virkeligheden en debat, som foregår, medens vi er i fuld gang med at behandle lovforslaget. Der har jo også i løbet af sommeren været samråd og været besvaret spørgsmål fra ministereits side om dele af denne lovgivning. På en måde havde jeg egentlig ønsket, at det havde været muligt, at vi i udvalget — uden at lægge os på alt for skarpe standpunkter — kunne have fortsat denne debat.

Jeg vil egentlig takke hr. Holten for, at fremskridtspartiet har modereret sit standpunkt en lille smule. Sådan måtte jeg forstå ordene, at man ikke afviser at være med. Jeg synes måske, hr. Ole Espersen lidt stærkt fastholdt, at den generelle straffebestemmelse var en ufravigelig betingelse fra socialdemokratiets side.

Det er min opfattelse, at den førstebehandling, vi havde her midt i maj måned, og de foreløbige forhandlinger, vi har ført i udvalget, har vist, at vi er enige om, at vi ønsker at komme dette misbrug til livs. Derfor synes jeg, at det, vi har brug for, er en debat, hvor vi også tager hensyn til de mange høringsvar, der er kommet ind i sommerens løb, og ud fra dette prøver at finde frem til de egnede midler til at nå det, vi er enige om.

Jeg håber på, at der kan blive noget større forståelse for lovforslaget, end det har vist sig i dag. Der har på den ene side været stillet absolut krav både fra hr. Ole Espersen og fra fru Hanne Reintoft om en generel straffebestemmelse. På den anden side har

andre ordførere ligesom snævret endnu mere ind og vil ikke gå længere end til i straffeloven at acceptere den nye udformning af § 282. Jeg synes, jeg må have lov at fremhæve, at i høringsssvarene, der er kommet ind, er der ikke en så bastant afstandtagen fra de foreslåede regler i §§ 300 a, 300 b og 300 c, som der er over for den generelle straffebestemmelse. Derfor ville jeg gerne være med til, om vi kunne fortsætte arbejdet og muligt få afklaret, om der ikke var formuleringer her, der var mere egnede, altså ikke blot vedtage den nye formulering af § 282. Vi har jo fra ministeriets side antydning af forskellige ting, hvorved vi måske kunne imødegå nogle af de betæneligheder, der fra disse ordføreres side er ført frem her i dag, og jeg vil i hvert fald, netop for at nå det mål, vi er enige om, tilsige, at vi er villige til at tage en meget grundig drøftelse af dette, og vi er også villige til at diskutere den nøjagtige afgrænsning af de enkelte bestemmelser.

Må jeg her understrege, at når lovforslaget er fremsat uændret, har formålet netop været, at debatten skulle kunne foregå ubundet af de henvendelser, der er kommet til udvalget, og de høringsvar, der er kommet til ministeriet, således at vi kunne vurdere det hele fordomsfrit.

Hr. Brusvang nævnte en vigtig ting, spørgsmålet om at forhindre misbrugene, muligheden for, at misbrug kunne opstå. Her har vi jo ved den lovgivning, vi vedtog i juni måned, gjort en indsats. Jeg vil blot have lov at pege på, at der senere på året også kommer et lovforslag om udlæg og udpantning, hvorefter fogderne mere på embeds vegne skal påtage sig også at se på skyldnerens tarv. Der vil også herigennem være mulighed for at forhindre misbrug. Med hensyn til absonnementskontrakter har jeg underrettet retsudvalget om, at vi har kontaktet handelsministeriet om, hvorledes man kan udforme lovgivningen her. Det er jo et eksempel på det samme.

Af nye ting, der kom frem, og som vi ikke for har diskuteret, rejste hr. Brusvang spørgsmålet om de økonomiske og administrative konsekvenser af lovforslaget. Der står her i bemærkningerne, at man regner med, det ikke medfører økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige. Det mener jeg fortsat er rigtigt. Om-

[Justitsministeren.]

vendt er det jo rigtigt, at der er beskæftiget et betydeligt antal mennesker allerede under statsadvokaten for den særlige økonomiske kriminalitet med disse opgaver, og at man også fra rigspolitichefens rejsehold har været sat ind på det. Men disse udgifter har ikke nogen direkte sammenhæng med spørgsmålet om at gennemføre nye straffebestemmelser. Også efter de gældende strafferegler iværksætter man jo i vid udstrækning efterforskning i disse sager om skadelig økonomisk virksomhed. Forskellen er blot, at får vi strafferegler, som er mere effektive, har vi også større mulighed for at gennemføre sådan efterforskning med resultat, altså at få ført det nødvendige bevis.

Hvis vi får nye straffe- og civilretlige regler, så kan det formentlig medføre, at der rejses nogle flere sager ved domstolene end hidtil, men jeg tror alligevel — det er vanskeligt at skønne over det — antallet vil være begrænset. Det afgørende er altså, at der foregår i øjeblikket arbejde på disse områder, der foretages efterforskning. Det, vi ofte ikke kan, er at skaffe det nødvendige bevis efter den straffelovgivning, vi har i øjeblikket, og derfor mener jeg, at bemærkningerne til lovforslaget er berettigede.

Må jeg til sidst takke de ordførere, der har givet tilslutning, og til hvem jeg ikke har rettet nogen særlige bemærkninger, men ikke mindst takke for det tilsagn, der fra næsten alle ordføreres side har været om, at man hurtigt vil arbejde med dette lovforslag. Hvis jeg husker rigtigt, var det en art forudsætning — jeg husker ikke, om det var en aftale — da vi delte det oprindelige lovforslag og vedtog nogle af paragrafferne i juni måned, at man ville sigte på inden julen 1974 at færdiggøre de resterende dele af lovforslaget, og det håber jeg vil blive realiteten. Vi vil i hvert fald fra ministeriets side være parat til at gøre det arbejde, der er nødvendigt herfor.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod

dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m. m. og af retsplejeloven. (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet m. v.).

(Lovforslag nr. 18. Fremsat 9/10 74).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Tastesen (S):

Lovforslaget om ændring af borgerlig straffelov m. m. indeholder nødvendige justeringer og vigtige principielle beslutninger. De nødvendige justeringer skal jeg gå let hen over. Vi har allerede været inde på spørgsmålet om den europæiske konvention om udlevering til straf, og det må jo være således, at den danske straffelov åbner mulighed for, at lovovertrædelser begået i udlandet kan retsforfølges i Danmark. På samme måde må der i straffeloven være garanti for, at ingen udsættes for en dobbelt straf. Er en retsforfølgning endeligt fuldført i et andet land, kan retsforfølgning ikke finde sted i Danmark.

Det må ligeledes slås fast i straffeloven, som vi også tidligere har været inde på, at falsk vidneforklaring er strafbar, også hvis der gives falsk vidneforklaring i udenlandsk ret eller over for den europæiske domstol i Luxembourg.

Jeg kan på socialdemokratiets vegne udtrykke tilfredshed med, at regeringen følger indstillingen fra folketingets retsudvalg fra samlingen 1972-73 om, at tilregnelighedskriteriet bevares i straffelovens § 16. En fritagelse for straf må ikke bygges på et rent lægeligt skøn. Dette ville forrykke retstilstanden i dette land, og det kan vi absolut ikke acceptere. En kombineret lægelig-juridisk vurdering må fortsat være grundlaget for fritagelse for straf, også over for psykisk afvigende personer.

Vi er godt tilfredse med bestemmelsen om, at indtagelse af rusmidler af den ene eller den anden art ikke automatisk fritager en person, der har bragt sig i en sindssygelignende tilstand, for straf. Mange af be-